

PANNON EGYETEM
MODERN FILOLÓGIAI ÉS
TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR

Oktató: Bognárné Dr. Kocsis Judit

Tantárgy: A pedagógia tárgyak tanításának módszerei

Modelltantervek elemzése

Készítette: Dombi Tibor

Szak: Pedagógiatanár - Informatikatanár MA/levelező

Tanév: 2016/2017. I. félév

Neptun-kód: ILK14J

Veszprém, 2016. december 12.

Előszó

A 18/2016-os EMMI rendelet az alapszakon és mesterszakon szerezhető végzettségi szint általános jellemzőivel indul, és ezzel ki is túzi az az adott szinten kilépő hallgatóval szemben elvárható tulajdonságokat, négy kategóriába sorolva:

- *tudás*
- *képesség*
- *attitűd*
- *autonómia és felelősség*

Az általános megfogalmazásokon túl sajátos kompetenciák is megfogalmazódnak a pedagógiatanárral szemben: „képes a közoktatásban, szakképzésben és a felsőoktatásban is a pedagógia korszerű tartalmait egy újszerű didaktikai megközelítésben tanítani ... az ismeretközlésen túl speciális pedagógiai képességeket fejleszteni és a pálya gyakorlásához nélkülözhetetlen attitűdöket kialakítani, végső soron egy kompetenciaalapú oktatási folyamatot tervezni, irányítani és értékelni.”

A csoportosításból és a leírásból kirajzolódik a jogalkotó eszménye, s mint ilyennel szemben, nehéz lenne kritikát megfogalmazni, hacsak annyiban nem, hogy egy ilyen általános leírás miként kerülheti ki azt a nélkülözhetetlen attitűdöt a mai világban, amely a természeti környezet tudatos használatára és védelmére vonatkozik.

A modelltantervekre vonatkozó elemzéseket és esetleges gyakorlati észrevételeket kérdésenként külön táblázatba helyeztem.

*

1. A képzés indokoltsága

Neveléstudomány MA

Ez a képzés az én olvasatomban elsősorban vezető elméleti szakemberek kiművelésére van kitalálva. Elméleti szakemberekre abban a vonatkozásban nagy szükség van, hogy a nemzetközi sztenderdekben otthonosan mozgó szakmai tekintélyek vezessék és elemezzék azokat a vizsgálatokat, amelyek alapján napra készen tisztában lehet a szakma a pedagógiai folyamatokkal és kívánalmakkal. Az igaz, hogy minden tudományban iskolák és módszerek tekintetében egészséges sokszínűség tapasztalható, ebben a szakirányban viszont erős szakmai alappal és tudományos kérlelhetetlenséggel szabad csak mélyreható változásokat eszközölni, hiszen ezek a változások egész generációk tudáskonstrukciójára hatnak. Ezért nélkülözhetetlen a pedagógiai szakemberek képzése, szakmai autonómiájuk támogatása, és egy olyan mértékű konszenzus, amely ideológiáktól mentesen tudja a szakmát egységesen képviselni, meghatározni befolyási területeit és módjait a neveléspolitikára.

Pedagógia BA

A pedagógia alapszak úgy látom, a pedagógiai munkát szakmai módon segítő szakemberek képzésére szolgál, s mint ilyen nagyon indokolt, a napi iskolai gyakorlatot is figyelembe véve is látszik, hogy a tanári munkát, annak háttérét biztosító felkészült szakemberre nagy szükség lenne. Ezek a szakemberek másrészt lehetőséget kapnak a szakmai továbblépésre,

amit szintén jól megalapoz egy bizonyos idő, amit mint a szakmai munkát segítő munkatárs töltöttek el. *(A gyakorlat sajnos az, hogy a pedagógiai asszisztensek általában adminisztrációs, karbantartói, időnként helyettesítési feladatot látnak el, nagy százalékuk alig várja, hogy továbbléphessen, pedig megfelelő, szorosabb értelemben vett pedagógiai asszisztenciára akár tagozatoknak, akár szakmai közösségeknek is nagy szüksége lenne...)*

Pedagógiatanár MA

Értelemszerűen pedagógiatanárookra olyan középfokú intézményekben lehet szükség, ahol fakultáció keretében azok a tanulók, akik indítatást éreznek a pedagógusi pályára, részesülhetnek ilyen oktatásban. Másfelől az elméleti neveléstudományi szakemberképzés egyik előszobája lehet ez a képzési szint.

2. A képzés célja, követelmények

Neveléstudomány MA

Ez a képzés a leírás alapján arra irányul, hogy a neveléstudomány művelőit képezze, kutatói és a közoktatásban, felsőoktatásban illetve általában az oktatásügyben felmerülő feladatok megoldása mellett szakmai eredmények kommunikálására is alkalmassá váljanak, és előkészüljenek a doktori képzésre.

Pedagógia BA

A cél világos, olyan szakemberek képzése, akik hatékony közreműködői a közoktatás és a pedagógiai szolgáltatások működtetésének. Kiemelik, hogy szakmai vezetés mellett látják el szakszerűen ezt a feladatot. Értelemszerű, hogy a képzés végén ezeknek a feladatoknak kell megfelelni belépve a közoktatásba. A másik iránya a képzés céljának a hallgatók továbbképzési lehetőségeinek a megalapozása.

Pedagógiatanár MA

A képzés célja a kompetencia alapú pedagógiai folyamatot tervezni, irányítani, értékelni képes szakemberek kibocsátása, amely megköveteli az ismeretközlésen túl speciális pedagógiai képességeket fejlesztését.

3. Belépési követelmények, kiválasztás szempontjai

Neveléstudomány MA

Külön a modelltantervben nem találtam a belépési követelmények felsorolását, a jogszabály szerint a kreditérték megállapításához figyelembe vehető alapképzési szakok: pedagógia, konduktor, óvodapedagógus, gyógypedagógus és csecsemő- és kisgyermeknevelő, hallgatónak legalább 15 kreditnek kell meglenni a megadott ismeretkörökben.

Pedagógia BA

Mint felsőoktatási képzés, az általános szabályok érvényesek a bemeneti követelményekre, ez külön nincs leírva. Az igen, hogy +10 kredit megszerzésével, amit egy speciális pedagógiai-pszichológiai modul biztosít, folytathatják a hallgatók mesterszakon.

Pedagógiatanár MA

A belépési (input) követelmények a megfelelő jogszabályi háttérrel: BA, MA nem tanári, főiskola azonos egy szak, főiskola azonos 2 szak, MA tanári + 50 kredit, egyetemi vagy főiskolai eltérő szakképzettségű tanári + 50 kredit, egyéb pedagógiai végzettség + 110 kredit – egyértelműen előírják a belépő hallgatóval támasztott előképzettség meglétét.

4. A képzés szerkezete*Neveléstudomány MA*

A képzés három fő szakaszra van bontva, a képzés jól kivehető logikája szerint:

- alapozó ismeretek
- szakmai törzsanyag
- differenciált szakmai anyag (a szakirányokhoz)

Ezek mellett szabadon választható tárgyak, gyakorlati ismeretek egészítik ki a képzést. Ha a három megközelítés szempontjait nézem ennek a tudományos fokozatnak inkább tartalom alapú a felépítése.

Pedagógia BA

A BA képzés alapja is a fenti hármas szerkezet, azonban a tantárgyak felépítésében nagyobb hangsúly van a gyakorlati ismereteken, a különböző területek megismerésén. Ebben a képzésben a folyamat megismerése a leglényegesebb, egyrészt az oktatás egészére, másrészt a hallgató egyéni előmenetele szempontjából is, a továbbképzésre való előkészület kidomborodik.

Pedagógiatanár MA

A másik két képzés szerkezetéhez képest ez a képzés leginkább probléma alapú, ahol a cél a nevelés-oktatás rendszerszintű fejlesztése, sikeresebbé tétele. A képzés szerkezeti elemei: Műveltségterületi/szaktárgyi blokk;

- Szakmódszertani blokk;
- Szabályozottan választható blokk;
- Iskolai gyakorlat.

5. A képzés tartalma*Neveléstudomány MA*

A tantárgylista alapján kirajzolódó képzés tartalmilag a tudomány elméleti áttekintésével indul, interdiszciplináris kötésekkel a pszichológia, szociológia irányába. A szorosan neveléstudományi tartalmak a tantervek és oktatási rendszerek átfogó, elemző ismertetésével zárul, ami a tudomány hétköznapi megvalósulásának is a próbája. A differenciált szakmai ismeretek blokkja lehetőséget kínál a hallgatóknak specializálódni a neveléstudomány valamely területére.

Pedagógia BA

A pedagógia alapszak képzés bevezető ismereteket nyújt a pedagógia elméleti és gyakorlati világába, hangsúlyosan a pedagógia különböző területeire, körülményeire. A családtól a

művelődési intézményrendszerekig koherensen fogja keretbe a tudományterület gyakorlati világát. Ugyanakkor a továbblépés lehetőségére tekintettel megfelelő elméleti oktatást is biztosít.

Pedagógia tanár MA

A pedagógia tanári képzés a kitűzött célnak megfelelően egyforma hangsúllyal fordul a pedagógia tudományának értő megismertetése és a gyakorlati megjelenése felé, nyilván azzal a céllal, hogy ebből a képzésből elméleti szakemberek és a közoktatásban a tanári pályán dolgozó pedagógusok is kikerüljenek. Ennek megfelelően a nevelésfilozófiától a fejlődéslelektanon át egészen a szociálpszichológiáig tart az ismeretszerzés spektruma. Külön jelentőséget kap a pedagógiai kutatások irányába ható szakismeretek tárháza, amely mindkét vonalon, a gyakorlati és az elméleti pedagógiában is különösen fontos.

6. A képzés folyamata

Neveléstudomány MA

A tudományos szaknyelv és fogalomrendszer elsajátítása két oldalról valósul meg, az alapozó szakaszban elsősorban előadások formájában szaktekintélyek előadásain keresztül, később az önálló gondolkodás és kreatív probléma megközelítés jegyében. Egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a szakmai problémacsomópontok önálló megközelítésére való törekvések, figyelembe véve, hogy a jelenségek megközelítésének nem egy, mind fölött álló nézőpontja van, hanem több, akár egymás mellett is érvényes.

Pedagógia BA

A BA képzés is teoretikus megközelítéssel és alapozással indul, erre épülnek a gyakorlati tájékozódás, majd a gyakorlati feladatmegoldások kurzusai. Itt leginkább az oktatási rendszerek elvi működésének megismerése lényeges. Aztán a hallgató számára nyilvánvalóvá válik, hogy az elméleti álláspont mennyire állja meg a helyét a gyakorlatban, milyen hétköznapi, rendszerszintű vagy helyi speciális problémák merülnek föl, illetve a nevelési, pszichológiai módszerek hogyan hasznosíthatók különféle élethelyzetekben.

Pedagógia tanár MA

Már kevés eddigi megszerzett tapasztalatom is arra mutat, hogy a pedagógia tanár MA képzés iránya kezdettől fogva az önképzés irányainak önálló kimunkálása – megelőzően megfelelő tudományos és gyakorlati szakmai iránymutatással és számos segédanyaggal, támponttal, nyilván olyan céllal, hogy úgy a szakmai elméleti fejlődés és a gyakorlat során felmerülő nehézségek, kreatív önálló megoldását segítő tudásbázis álljon a hallgató rendelkezésére.

7. Ellenőrzés-értékelés

Neveléstudomány MA

Az egyetem szabályzata szerint mindhárom képzés típus során a következő számonkérési formák jelennek meg: folyamatos számonkérés, félévközi jegy, jegymegajánlás, kollokvium, szigorlat. Megszerezhető kreditek számával súlyozzák a tantárgyakat, a képzés végén diplomadolgozatot kell készíteni, szigorlat és szakmai gyakorlat itt nincs, érthető

módon. A diplomadolgozat követelményeiben érhető tetten a tudományos kritériumok föltérképezése a hallgató gondolkodásában és szakmai publikációiban. Így ennek követelményeit hosszan taglalja a tanterv, úgy formai, mint tartalmi szempontból: a dolgozatnak meg kell felelnie a tudományos értekezés elvárásainak. Ezzel a hallgató plasztikusan megmutatja, mennyire áll készen a tudományos kutatói és elméleti munkában való kibontakozásra.

Pedagógia BA

A BA képzésen végző hallgatók felkészültségének és munkáinak értékelésében nagy hangsúlyt kap a különböző szakmai gyakorlatokon való megfelelés, az ottani tevékenység és azok tudatos, felsőoktatási szintű elemzése, a kitűzött célnak megfelelően. Ebben a képzésben a vizsga típusú számonkérés viszonylag kisebb arányban jelenik meg, főleg a folyamatos számonkérés jellemző.

Pedagógiatanár MA

A pedagógiatanári képzés zárószigorlatra bocsátással végződik, amelynek előfeltétele, hogy a hallgató a tantervben rögzített valamennyi kötelező szaktárgyi kurzust sikeresen teljesítse. Így már a tanulmányok során kiviláglik, hogy a képzésben részt vevő mennyiben felkészült a képzés célját beteljesíteni. A félévek során szóban és írásban is (kollokviumok, folyamatos számonkérés) bizonyítania kell a hallgatónak, hogy rendelkezik a pedagógia tudományának műveléséhez szükséges elméleti és gyakorlati ismeretekkel, ennek szakmai gyakorlatokon is meg kell mutatkoznia.

8. Reflexió

A közoktatás állami feladat, amelynek a modern társadalomban sokkal távolabb ható hullámai vannak, mint amelyet egy politikai nézetrendszerből vagy egy korlátozott időkeretből (választási ciklusok) direkt módon le lehetne vezetni. Ezért a pedagógia tudománya csak akkor tud teljes értékűen és korszerűen hatni az egész társadalom fejlődésére, ha megfelelő bizalom övezi és kimerítő anyagi források állnak a rendelkezésére, mindemellett a tudományos szabadság és a szakmaiság önszabályozó és a nemzetközi tudományos eredmények és vizsgálatok alapján álló egyetemi kutatóműhelyek konszenzusos sokszínű együttműködése vezeti.

Mivel a pedagógusképzésnek és a pedagógia tudomány művelőinek ebben a szellemben lenne – véleményem szerint – értelmes működni, és nem látok bele azok világába, a pedagógusképzés különböző szintjei a fenti elemzések szerint a fokozatosság elve alapján, perszonális irányból a társtudományok bevonása a személyiségfejlesztésben tökéletesen megvalósul, a képzés minden szintjén; nagy hangsúlyt fektet a tantervkészítő az önfejlesztés megalapozására, az ismeretek egymásra épülésére, a szakmai modulok kapcsolatára. Remélni lehet, hogy a pedagógiai tudományos sokszínűség továbbiakban is megjelenik az önálló és egyéniségek szerint is differenciálódó érdeklődési körök szerint. Hiányérzetemről már említést tettem, amennyiben általános értelemben a globálisan ható társadalmak globális problémákat generáló kérdéseire az általános pedagógiában is választ kell keresni, és a természetvédelem, a klímaváltozás, a szűkülő biológiai diverzitás problémaköreinek meg kellene jelennie a kurzusok között, a társadalmi kérdések moralizáló, etikai megközelítését át kellene vetíteni a Föld iránti kötelezettségekre is – véleményem szerint, és ebből a szempontból ez általános pedagógiai feladattá vált.

Források:

1. 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneteli követelményeiről
2. 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet a felsőoktatási szakképzések, alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet módosításáról
3. A Pannon Egyetem Neveléstudományi Mesterszak modelltanterve
4. A Pannon Egyetem Pedagógia Alapszak modelltanterve
5. A Pannon Egyetem Tanár Mesterszintű Szak modelltanterve
6. A Pannon Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata
7. Oktatási rendszerek elmélete – szöveggyűjtemény, szerk.: Halász Gábor és Lannert Judit. Okker Kiadó.